

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

DE || LIBERTATE || CHRISTIANA ||

Lensaeus, Johannes

Antverpiae, 1590

Capvt X. Hac quoque in parte diminutum esse hominis principatum, quòd ei nec elementa mundi, vt velit seruiant: sed quandoque etiam vsque ad interitum dominantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46059](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46059)

mus, & non est morbus. hoc igitur morbo nuptiæ in summa Paradisi sanitate & integritate, nullo modo laborassent: sed sicut ad ambulandum pedes, ad operandum manus, linguam ad loquendum, nunc & in sua corruptione libera ratio mouet: ita tunc quoque genitalia membra non libidinis æstus, sed voluntatis motus mouisset. Quod si qui propterea non putent esse credendum, quia tantæ modò puritatis exemplum rebus in humanis exstare nullum videatur; non credant eisdem oportet, virum illum qui primus omnium fuerat non de viro, sed de luto procreatum, & ei feminam de latere dormientis excitatam. Quid enim horum iam simile? Sed sicuti hæc facta sine exemplo credunt, qui diuinis literis narrantibus asseruntur: ita illi quoque rei fidem ab his conciliare debet, quod scriptum est de generis nostri principibus, Erant ambo nudi, & tamen non confundebantur.

CAPVT X.

Hæc quoque in parte diminutum esse hominis principatum quòd ei nec elementa mundi, vt velit seruiant: sed quoadque etiam vsque ad interitum dominantur.

TERTIVM est amissi principatus argumentum, quòd nec ipsa quidem elementa mundi huiusmodi, ad quam diuinitus instituta sunt, exhibeant homini per omnia seruitutem. Etenim creatus fuerat homo, condito iam orbe; non vt quasi vilissimus vltimum in locum videretur esse reiectus: verùm vt tanquam princeps ac dominus præparatū sibi in regnum ac domicilium introduceretur: vbi subseruirèt ad nutum vniuersa, & subiecta quæque res promptissime suos vsus cū expeterentur exhibens, congruum præberet domino pro suæ naturæ gradu famulatum. Faciamus, ait Deus, hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus

cæli, & bèstiiis, vniuersæque terræ. Quem ad locum diuus Chrysofostomus, tributam homini dignitatem admiratus, Vidisti, inquit, inenarrabilem potestatem? *Homil. 10. in cap. 2. Genes.* vidisti principatus magnitudinem? vidisti omnia sub huius potestatem reducta? Nihil enim mediocre de rationali hoc animante cogitandum est. Sed cogita honoris magnitudinem, & Domini erga illud beneuolentiam: Omnia enim subiecit sub pedibus eius, oues *Psalm. 9.* & boues vniuersas, & omnia pecora campi. Qui producit in montibus fœnum, & herbam seruituti hominum. Ac seruiunt quidem omnia nunc quoque; sed vt principatum intelligas mutilatum esse, rerum subiectarum, hoc est, cæli, terræ, ignis, aëris, aquæ, necessaria frequenter officia subtrahuntur. Sæpe negat desideratos imbres cælum: pro calore, frigus: pro frigore, calorem & æstus subministrat. non licet puro semper aëre frui, neque ex eo corporibus optata salubritas pro voto colligitur. Quid terra? nõnne & culta & stercorata, ex iis etiam quæ suscepit seminibus, fructum ferre recusat?

Est & frumenti labor additus, vt mala culmos

Lib. 2. Georg.

Esset rubigo, segnisq; horreret in aruis

Carduus, intereunt segetes, subit aspera silua,

Lappaq; tribuliq;, interq; nitentia culta

Infelix lolium & steriles dominantur auena.

Fallit sæpe quoque putata & florens vitis, atque expectata, vt faceret vuas, ingerit labruscas. *Quin & maturis*, vt ille ait, *metuendus Iuppiter vuis*. Sic inanis quotidie redditur agricolæ labor, & spes coloni suo fraudatur euentu:

Quod nisi & assiduis terram insectabere raris,

Lib. 1. Georg.

Et sonitu terrebis aues, & ruris opaci

Falce preme vmbra, votisq; vocaueris imbrem:

Heu magnum alterius frustra expectabis acervum,

Concussaq; famem in siluis solabere quercu.

Quid

Quid iam ignis? quid aquæ commemorem elementa
 his enim manifestum est & carere nos frequenter in-
 uitos, & ubi non defuerint, in cassum adhiberi. Nobis
 igitur hæc pro arbitratu non seruiunt, quoniam Deo
 nostro ac Domino nos ipsi non seruimus. hinc Deme-
 trium increpās Cyprianus, quòd is Christianis im-
 putaret ruinam, decreta diminutionesque bono-
 rum; Quereres, inquit, quòd minus nunc tibi vberes
 fontes & auræ salubres, frequens pluuia & fertilis ter-
 ra obsequium præbeat: quòd non ita vtilitatibus tuis
 & voluptatibus elementa deseruiant. Tu enim Deo
 seruis, per quem tibi cuncta deseruiunt? tu famularis
 illi, cuius nutu tibi vniuersa famulantur? Et quoniam
 hæc pietas qua Deo seruitur, magis magisque pro-
 gressu temporum languescit, debilitari quoque cerni-
 mus in rebus naturæ vim, mundumque ipsum quo-
 dammodo consensescere, & occasum sui rerum laben-
 tium probatione testari. Vnde sunt illa apud eundem
 Cyprianum: Non hieme nutriendis seminibus, tanta
 imbrium copia est: non frugibus æstate torrendis, fo-
 lita flagrantia est: nec sic verna de temperie sata læta
 sunt: nec aded arboreis fœtibus, autumnæ fœcundæ.
 Minus de effossis & fatigatis mōtibus eruuntur ma-
 morum crustæ, minus argenti & auri opes suggeruntur,
 exhausta iam metalla & pauperes venæ: breuiatur in
 dies singulos & decrescit ac deficit in agris agricola, in
 mari nauta, miles in castris, innocentia in foro, iustitia
 in iudicio, in amicitis concordia, in artibus peritia, in
 moribus disciplina. habes igitur quemadmodum non
 pro voto, mortalium vñibus, mundi huius elementa
 deseruiant. Quæ, si recti permansissemus, principu-
 tumque nobis attributum, pia sub Dei legibus obe-
 dientia tenuissemus; suorum fructus seminum, exspe-
 ctataque messis cōmoda, nullo nostro labore fatigata,
 nullo sudore quasi coacta, promptissimè præbuissemus.

Submi-

*In tractatu
 contra Deme-
 trium.*

Subministrasset, vt quidam ait, *Terra, cibum pueris; vestem, vapor: herba, cubile.* Aureum illud seculum existisse, & gentilis præ se ferebat opinio. quam his versibus expressam Poëta reliquit:

Verg. Georg.
lib.

*Ante Iouem nulli subigebant arua coloni,
Ne signare quidem aut partiri limite campum
Fas erat. in medium quærebant, ipsiq; tellus
Omnia liberiùs nullo poscente ferebat.
Ille malum virus serpentibus addidit atris,
Prædariq; lupos iussit, pontumq; moueri,
Mellaq; decussit foliis, ignemq; remouit,
Et passim riuus currentia vina repressit,
Vt varias, vsus meditando, extunderet artes
Paulatim, & sulcis frumenti quæreret herbam,
Et silicis venis abstrusum excuderet ignem.*

Tandemque concludens:

*Tum varia venere artes, labor omnia vincit
Improbis, & duris vrgens in rebus egestas.*

Itaque Poëtæ veram causam immutati rerum status ignorantes, aliquam in reperiendarum artium utilitate fixerunt: quibus artibus nihil fuisset opus, nisi egestas inualisset, vt esset (quemadmodum ille inquit) *Artis magister, venter.* Iam verò quantum & ad perniciem afferendam sæpenumero mortalibus elementa præualeant, non facile est ignorare: quando alij præfocantur aquis, alij icti fulminibus vel æstu Solis intereunt, alij terræ ruinis obruuntur, quosdam vorax flamma consumit, nonnullos pestifera corrumpit aura, denique alios succorum herbarumque letiferarum venena dirumpunt. Illud quoque frequens:

Persius.

*Cum modò frigoribus premimur, modò soluimur æstu,
Aëre non certo, corpora languor habet.*

Quintus.

Quid plura? Ius quasi quoddam in peccati seruos ad affligendū puniendūque accepisse elementa videntur: vt nō modò propter morbos varios, quorum sunt innu-

innu-

innumerabiles formæ, aut cruciatus vel indigētiarum
necessitates plurimas: verumeriam propter tam multi-
plices eorum corporum, quorum tamen vñibus carere
non possumus, iniurias, quibus vel necamur, vel tor-
quemur, vel terremur, dictum esse meritò videatur in
Psalmo: Multa flagella peccatoris: sperantem autem
in Domino, misericordia circumdabit. Hinc apud
Pœtam Ariadne suam fortunam deplorat eiusmodi
di verbis:

Ouid. epist. 10.

Occurrunt animo pereundi mille figuræ,
Morsq; minus pœna, quàm mora mortis, habet.
Iam iam venturos aut hac aut suspicor illac,
Qui lacerent avidos viscera dente lupos.
Forsitan & fuluos tellus alit ista leones,
Quis scit an hæc seuas Insula Tigres habet?
Et freta dicuntur magnas expellere Phocas:
Quis veiat & gladios per latus ire meum?
Tantum ne religer dura captiua catena,
Néve traham serua grandia pensa manu.
Si mare, si terras, porre q; littora vidi;
Multa mihi terra, multa minantur aqua.
Cælum restabat; timeo simulacra Deorum,
Destituor rapidis præda cibus q; feris.
Siue colunt habitantq; viri, diffidimus illis:
Externos didici læsa timere viros.

Cap. 16.

Quoniam igitur elementis mundi huius abusa est hu-
mana prauitas ad Dei contemptum, his sese turpiter
seruendo subiiciens, cùm eorum excitari contempla-
tione debuisset ad amorem conditoris: idcirco & eo-
rum ministerio Deus vtitur ad vltionem impiorum,
quemadmodum est in libro Sapientiæ scriptum: Ne-
gantes te nosse impij, per fortitudinem brachij tui fla-
gellati sunt, nouis aquis & grandinibus & pluuiis per-
secutionē passi, & per ignem consummati. Quod enim
mirabile erat, in aqua, quæ omnia exstinguit, plus ignis
valebat,

valebat. vindex est enim orbis iustorum. & aliquanto
 potest: Creatura enim tibi factori deseruiens, exardescit ^{Ibidem}
 in tormentum aduersus iniustos, & leuior fit ad bene-
 faciendum his qui in te confidunt. Rursum eiusdem
 libri cap. 5. Et accipiet armaturam zelus eius, & arma-
 bit creaturam ad vltionem inimicorum; acuet diram
 iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum
 contra insensatos. Ibi directè emissiones fulgurum,
 & tanquam à bene curuato arcu nubium extermina-
 buntur, & ad certum locum insilient. Et apud Eccle-
 siasticum: Ignis, grādo, fames, & mors, omnia hæc ad ^{Cap. 38}
 vindictam creata sunt; bestiarum dentes & scorpionum &
 serpentes, & romphæa vindicans in exterminium im-
 pios. In mandatis eius epulabuntur, & super terram
 in necessitate præparabuntur, & in temporibus suis non
 præterient verbum. Exequi declarat hæc omnia prom-
 ptissimè Dei voluntatem in peccatores, quæ nisi iusta
 esse non potest. neque enim fas est de eo id sentire
 quod ille de Ioue suo dicere non dubitauit:

Iuppiter in multos temeraria fulmina torquet,

*Quid de Penes
lib. 3. Elug. 6.*

Qui pœnam culpa non meruere pati.

Obruerit cum tot seuis Deus æquoris vndis;

Ex illis mergi pars quota digna fuit?

Nos verò iusta Dei esse iudicia didicimus confiteri,
 alienumque esse ab illius summa virtute, eum qui pu-
 niri nō debeat, condemnare. Præualent igitur iustissi-
 mo Dei iussu, ac quodammodo in impios elementa
 dominantur, quæ iustis & integris nullum inferre no-
 cum etum vel leue potuissent. ipsa nimirum innocen-
 tia regnate, proculque omnem propulsante iniuriam;
 Cuius quidem rei specimen quoddam editum est, circa
 tres viros illos sanctos, Sidrac, Misac & Abdenago, ^{Daniel. 3.}
 quos in fornacem flammantem coniectos non attigit
 ignis, neque contristauit, neque vlla prorsus affecit
 molestia. Angelico enim ministerio præstitum est hoc

L inno

innocentiæ, ut nihil in illos ignis posset, sed potius
 tanquam suæ virtutis oblitus, & ledere veritus, refuge-
 ret atque resiliat. Neque tamen negauerim illa tum
 exoritura fuisse ex ipsis terræ seminibus, quæ modò
 venena vocantur. Sed neque imprudentia, quæ nulla
 fuisset, neque cuiusquam iniuria, cui nullus est cum
 innocentia locus, obfuisent. aliis animantibus salu-
 brem administrassent cibum, quæ ab homine sumpta,
 necem afferunt. Sturni enim vescuntur Conio, hoc
 est, Cicuta, nec fraudi est eis: quia sui qualitate corpo-
 ris, venenū succi letalis euadunt. Helleborum quoque
 periti ferunt escam esse Coturnicum, eo quòd naturali
 temperamento sui, vim pabuli nocētis euitent. Itaque
 sæpe quæ homini noxia sunt, aut auibus, aut feris in-
 noxiū pabulum suppeditant. sicuti & illis noxia sunt
 interdum ea quibus humana corpora nutriūtur. Nam
 panem, qui quotidiana esca nostra est, si accipiter su-
 mat, exstinguitur, inquit Augustinus. Prospiciebat
 etiam Deus futurum hominis statum, eaque parauit
 quæ ad eius castigationem ac repressionem pertinerēt.
 Vnde hæc sunt apud diuum Ambrosium: Ne hoc
 quisquam reprehendat, quòd creator serpētes, inquit,
 creaturis suis, aliaque vel animantium vel herbarum
 genera venenata miscuerit. Nara sunt enim hæc ad
 correptionem nostram, non ad deformationem. nam
 quæ ignauis aut infirmis aut impiis offensionem atque
 terrori sunt, aliis vsui. Ita sunt hæc, ut pēdagogi parvulis:
 amari vidētur, acerbis & molestis, formidabiles ver-
 bere, libertatem lasciuiēdi negant, necessitatem disci-
 plinæ exigunt, pueriles animos, ne luxu diffluant, ter-
 rore constringunt: ideoque horum austeritate frugi
 euadunt, sobrij, continentes, laudi magis quàm ludo
 dediti. Vides quid terribilia illa flagella proficiant? Sic
 & serpentes flagella sunt eorum, quibus infirma ani-
 mi ætas & quædam puerilis mentis est virtus: ceterū
 for.

*Lib. 20. contra
 Faustū, c. 13.*

*Lib. 5. Hæc.
 cap. 6.*

fortioribus nocere non possunt. Denique confidenti in Domino dictum est: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Signa quoque hæc credentium dixit fore, vt serpentes manu mulceant; venena his atque omne mortiferum, etiã si biberint, nocere non possint. Et hic quidem fit libri quarti finis: vt instituto alterius tractationis initio, quãnam ratione de tam multiplicibus seruitutis nostræ malis erui queamus, deinceps consideremus.

Marci 16.

DE
CHRISTIANA
LIBERTATE
LIBER QVINTVS,

*Continens viam & modum recuperatæ
per Christum libertatis.*

PROOEMIUM.

I posteaquam generis nostri deplorandam funestamq. seruitutem ostendimus, quinto nunc loco eius excutiendæ rationem commonstremus: ad ipsum, vt arbitror, rerum ordinem, tractationis formã ac seriem accommodauerimus. Siquidem cùm in calamitosam seruitutis conditionem quispiam incidit; simul vt hoc senserit, nihil habere solet prius, nihil in votis potius, quàm vt dissoluendæ eius certam possit viam rationemque prouidere. est autem ea nobis non nostra industria reperta, neque vlla humana vi constituta; sed inuenta diuinitus, sapientiæque ac benignitatis æternæ quadam impressione consignata: vt & in re esset